

Idézetek, gondolatok a nyelvről (és másról)

A nyelvhasználat és a nemzettudat között nyilván szoros összefüggés van. „Nemzeti tudatunk – szemben a környező országok fiataljainak nemzeti tudatával – fejletlen, rossz befolyásoktól terhes, nemegyszer szégyellt, lesajnált érzés... most kell megteremteni a magyar népet tulajdonképpen az anyanyelvi alapon.”(Illyés Gyula) Erről Széchenyi István híres mondata jut az ember eszébe némi módosítással: Magyar nemzet nem volt, hanem lesz.

„A Mitilena városiakról írja Elianus, hogy amely ellenséget meggyőzvé (legyőzvé – H. Z.) rabságban és romlott állapotban akartak tartani, nem szenvedték (nem engedték meg – H. Z.), hogy fiaikat szabados tudományokra tanítanak (tanítsák, taníttassák – H. Z.), hanem azt akarták, hogy rosszul nevelvén, szolgálai erkölcsökhöz szokjanak.”(Pázmány Péter) Teljes és önálló magyar iskolahálózatunk, hol kése az éji homályban? Soron van kisiskolák megszüntetése, hiányoznak a diákotthonok, tandíj. „De mit tanult volt a fiatalúr nyolc-tíz esztendeig? Csak a deák (latin – H. Z.) nyelvet, és egyebet nem tanulván, annak házában hasznát nem sokat veszi – és a gazdaságban olyan tudatlan, mint mások... azt se tudja, micsoda országok szomszédi Erdélynek... Boldogok azok, akik fűsthöz hasonló okból el nem hagyják nemzetüket és örökségüket... csak az léssen szerencsésebb, akit az Úr mintegy fogságba tész a maga jószágában.”(Mikes Kelemen) Ez az egyoldalúság és tájékozatlanság megfigyelhető a krónikaíróknál, sőt még Zrínyi Miklósnál és persze követőinél is Németh Lászlóig és tovább. Ez majd sokszorosán megbosszulja magát a történelem folyamán. Ami pedig a helyben maradási illeti, tudni kell, hogy Mikes évtizedekig idegenben élt bújosként, távol a szülőföldjétől, a szeretett Erdélytől. Egy török közmondás így hangzik (magyar betűkkel leírva): Csok gezen, csok bilir, vagyis: a sokat utazó sokat tud – aki sokféle megfordul, sokat tapasztal. Világot látni tehát jó, de nem kint rekedni, ott maradni az idegenben.

Kármán József így vélekedik az első, a Kazinczy-féle nyelvújításról: „Haszontalan és valóban csak akaratosság és viszketegségből származott ez a puritanizmus. Nincs nyelv, mely ne kölcsönzött volna

mástól. A latin telve van a görög szólás módjával... És miért kerülnénk mi oly nevetséges idegenséggel a külföldi szót, mi, akik a nyelvművelésnek első kezdetében vagyunk, akik a közbeszédben annyi minden népből, nemzetségből eredő szót hazafiúsággal megajándékoztunk, akik ha kevélyek lenni nem akarunk, kénytelenek vagyunk megvallani, hogy nyelvünk ezen tekintetben szűk és szegény! Ha ez a tudós tévelygés nagyobb erőt vesz, nemsokára nyelvünket önön honunkban tanulni kell.” De Kármán engesztelésül ezt is leírta: „Szent, áldott és jó dolog a nyelven magán dolgozni. Nagy foganatú munka ezt művelni.” Ma általánosan elfogadott vélemény szerint – kevés kivételtől eltekintve – erre a nyelvújítási mozgalomra szükség volt. Hajlékonyabbá tette a magyar nyelvet, közelítve az európai nyelvi szokásokhoz. A valóságos nyelvújító láz következtében számos új szó keletkezett, melyeknek a java része szókincsünk értékes részévé vált. Vörösmarty, Petőfi, Jókai szívesen élt ezekkel az új szavakkal. Széchenyi István mondta: „Ha van saját szavunk, ne tőrjünk az idegent, ha pedig nincs, s nyelvünk bányáiból nem teremthető, vagy pedig honi szavunk csak egy irányzattal (nuance)is mást jelent, mutassunk az idegen, minket gazdagító – s az anyanyelvvvel majdan összeforrandó szó iránt éppen annyi hospitalitást (vendéglátást, befogadást – H. Z.), mint amennyivel régi magyar szokás szerint fogadjuk a jövevényt.” Vajon szomszédaink ilyen vendégszeretők-e, befogadók voltak-e valaha is? Aligha. És ők jártak jobban. Ez a magyarnak mondott jellemvonás nem törökös sajátosság-e? Egy török közmondás ugyanis így hangzik: Doszt kara günde belli olur, vagyis: Rossz időben kedves a vendég. Rossz (fekete) napon jó a vendég a háznál, a jövevény szívesen látott vendég. Tehát nem mindig jó, nem huzamos ideig és főleg tartósan nem. S a tetejébe a doszt szó jó barátot is jelent, nemcsak vendéget vagy jövevényt. De a magyar közmondás is ezt vallja: Akármilyen kedves vendég, három napig untig elég. Igaz-e az állítás, hogy a magyar befogadó, azaz nőies nép, vagy csak a jövevény magyarok szeretik ezt hangoztatni. A bennszülött magyar

néességnek ugyanis sohasem adatott meg az a lehetősége, joga, mint másoknak, hogy saját maga dönthesse el, kit fogad be és kit nem, úgyszólván otthona, helysége, szülőföldje mindenkor átjáróházként szolgált akárkinek, s fegyvertelenül csak a kutyájában bízhatott, mert urai gondoskodtak róla, hogy ne legyen fegyvere, még öntudata, azaz szellemi fegyvere sem.

A kiegyezés (1867) után azonban ez a közeledés olyan méreteket öltött, hogy egész szólások, nyelvi fordulatok kerültek főleg az újságírói s onnan az általános nyelvhasználatba, és garmadával vettünk át új német szavakat, kifejezéseket (tükörfordítás). Az adai születésű Szarvas Gábor érdeme, hogy ez ellen sikerült gátat vetni, és az előző nyelvújításkor keletkezett vadhajtásokat, korcs szavakat nagyjából visszaszorítani. Ezt az újabb nyelvújítást sem fogadta mindenki lelkesedéssel. Gúnyvers is keletkezett róla, Arany János pedig a Nyelvőrnek, Szarvas Gábor folyóiratának az egyik lapjára ezt írta: „a nyelvész urak jobban tudják – a költő jobban érzi.” Nyilván azt, hogy mi a helyes és jó a szövegben, a fogalmazásban.

Érdemes Németh László véleményére is odafigyelni: „Tíz-tizenöt éve adta ki a jelszót legtudatosabb és legizlésesebb stilsztánk, Kosztolányi Dezső, hogy a magyar nyelv veszélyben van. Elárasztják a könnyelműen beengedett idegen és nemzetközi szavak, s a nyelvünket, gondolkodásunkat is kiforgatják a fordított szólásmódok... Kis szótárféle füzet került a kezünkbe, amely elsősorban bennünket, írókat félemlített meg, lám, mennyit vétettünk az anyanyelvünk ellen. A bal oldalon ott volt a helytelen szólás, a jobbon a helyes, s mi mondatokra emlékeztünk – amelyekben a balon állunk. Egy-két napra szinte lehetlenné vált e könyvecske elolvasása után minden fogalmazás... Bizonyára vannak a nyelvnek olyan törvényei, amelyeket senki se szeg meg. De ahol már ingadozni lehet és „védeni”, ott mindig adódhat helyzet, amelyikben a nyelvvédő az elvet s az író a vétket választja... Nem csonkítás-e egyáltalában minden „purizmus”, amely tilt, anélkül, hogy fölszabadítana?... A mi régi erdélyi prózánk teli latin szavakkal, s mégis magyarosabb, mint az efféle makulátlanságok. A nyelv leleménye, a szólásteremtő éberség: az, ami magyar benne. A magyar szintetikus (összetevő, összefoglaló – H. Z.) nyelv, mint az ókori latin és görög (és a mai török, finn, japán stb.-H. Z.)... Nyelvünk ereje: a névszórágózás húsznál több esetével s a cselekvés mozzanatát kifejező igealakok. Mindezekkel mondatok spórolhatók... elemző (analitikus – angol, francia, német, orosz stb. – H. Z.) nyelveket olvasunk és magyarul írunk. Műveltségnek és nyelvnek itt szembe kell kerülnie.”. Az újabb

irodalmi irányzatok, a „modern” irodalom művelői (Ottlik Géza és a többiek) ezt a szembenállást úgy szüntetik meg, hogy a magyar nyelvet igyekeznek analitikussá tenni – kiforgatva eredeti jellegéből – többek közt úgy is, hogy műveikben kerülnek a szólásmódokat és a cselekvés mozzanatát kifejező igeiket. „A magyar takarékos szóban s a szavak közt is különösképpen az igében.” Nem tudom, mit értett ezen Németh László. A magyar nyelvre gondolt-e, vagy a magyar emberre? Mert ha az előbbire, akkor azt hiszem, tévedett. A magyar nyelv ugyanis igen gazdag éppen az igében, s talán a leggazdagabb az ismert nyelvek közt, s ebben a tekintetben csak a török mérhető hozzá.

Az első világháború után és főleg a harmincas években újabb nyelvi mozgalom indult, mely leginkább Kosztolányi Dezső nevéhez fűződik. Ezt szokás nyelvtisztogatásnak, purizmusnak nevezni. Németh László az idegen szavak használatáról külön is írt (Idegen szavak – 1940). Az író valamikor a nemzet tanítójának képzelte magát. Ma inkább a nemzet tanítványának lehetne nevezni.” Hol vagyunk már ettől? Ma az író, „a modern” író nemzetet kívülinek, önérzetében, hiúságában és büszkeségében külön világnak képzei magát – csak írónak és semmi másnak. „Nézzük mármost: hogy kerül bele az idegen szó a fogalmazás hálójába? Belekerülhet hanyagságból. Az író emberek közt él, s fölveszi azoknak a nyelvi rossz szokásait... Mégis állítani merem, hogy az idegen szavak nagy része máshogyan kerül az író szövegébe. Nem lomposaságból, hanem hűségéből... Egy-egy idegen szóban sokszor annyi történet, emberi, társadalmi emlék evődik be, hogy azt a helyette csinált magyar szóba utólag bele nem szivattyúzhatjuk. Az idegen szavak ellenségei nem veszik vagy nem akarják észrevenni, hogy az idegen szónak egy író szájában éppúgy, mint a nép szájában, milyen sokszor van tréfás árnyalata... A nyelvi fölényeskedésnek kipusztíthatatlan fogása: idegen szóval jelölni meg, amin mosolyogni akar. Így tesz a nép is. Ami idegen, akár dolog, akár szó, kezdetben mulatságos neki. S furcsa dolgokat szívesen nevez meg furcsa szavakkal.” Ez a jelenség, úgy rémlik, kizárólag magyar sajátosság, mely nyilván az évszázados, évezredek elnyomatásának a következménye, s melyet a rádióban hallott kabaréműsor csak fölerősít. A bennszülött magyarnak csupán ez az egyetlen fegyvere maradt az ellenállásra: a nevetés, a kinevetés, a csúfolódás – vagy a hallgatás. Más népnél ugyanis ilyesmi alig látható. Mosolygás helyett ott inkább bosszankodnak azon, ha valaki töri a nyelvüket, a szándékosan elrontott, nyakatekert beszéden még inkább.

Elképzelhetetlen pl., hogy egy szerb vidéket járó cirkuszban furcsa szerb nyelven társalogjanak a bohócok, vagy harsogjanak a kikiáltók. „S én inkább tűnök el a nyelvben (válasz Széchenyinek – H. Z.) a történet méhében kelt idegen szavakat, mint magunk agyalta vértelen szó- homunculusokat. Csak a nyelvújítás nyelvrontásán átesett (mintha betegség lett volna! Ez meg válasz Kosztolányinak – H. Z.) magyar nyelvet kell a mi régi latin magyarságunkkal összehasonlítani.” Ezek a gondolatok szervesen illeszkednek ahhoz, hogy Németh László az oktatásban a latin és a görög nyelvet pártfogolta, az európaiság élharcosa volt, és a közép-európai kis népek „tejtvestvérségét” hirdette. „A csúnya, álművelt nemzetközi szavakat is roppant nehéz csupán a nyelvben leküzdeni. Mai városi műveltségünkben az a hiba, hogy máshonnan nem is igen van felfrissülése. De vigyük vissza az embert a földhöz, a tájakhoz, a változatokhoz, a nyelv is más forrásokból kezd színi.” Ez a gondolat ma is időszerű, csak előbb gyorsan el kellene felejtteni ezt a latin mondást: Gyűlölöm az avatatlan népet és távol tartom magamtól- Meg nyilván ennek a hatására keletkezett magyar közmondást is: Aki korpa közé keveredik, megeszik a disznók. Természetesen a köznépre gondolva és nem a rossz társaságra, mert ezt a két fogalmat nem helyénvaló egy kalap alá vonni, hiszen a korpa értékes táp. „Volt nyelvújításunk, volt ellen nyelvújításunk s van nyelvtisztításunk.” Így foglalja össze a fiatal Németh László véleményét a három nyelvújításról 1939-ben, három évvel Kosztolányi halála után. Mindhárom nyelvi mozgalom ugyanis nyelvújítás volt, mely igyekezett a nyelvhasználatot megújítani, fölfrissíteni – többek közt új szavakkal, kifejezésekkel is.

Bárczi Géza nyelvész A magyar nyelv életrajza c. nagyszabású művében (harmadik kiadás – 1975) ilyen hangnemben ír Kosztolányiék nyelvművelő mozgalmáról: „A későbbiek során ez a nyelvtisztogató elv átmenetileg helytelen irányba is lendült. Olykor az egész nyelvművelést azonosították a tisztogatással, helytelenítéssel, sőt a huszadik század harmincas éveiben a nyelvhelyességi elv sovinizta jellegű purizmussá fajult, de a felszabadulás után (értsd 1945 után – H. Z.) – tüzetes elvi viták eredményeképpen – megfelelő mederbe tért.” Nincs magyar író, aki ezt a szemenszedett hazugságot leírta volna! Tudós is csak akkor adja a fejét efféle hazugságra, ha olyan helyzetbe kerül, mint Galilei az inkvizítorok előtt. Lám, a „felszabadulás” milyen jótékony hatással volt a nyelvművelésre is! A sok más egyéb mellett. Ennek a „fölvirágzásnak” a gyümölcsseit élvezhetjük azóta is mindenütt. Csak bele ne fulladjunk a sok jóba, bele

ne pusztuljunk anyanyelvünkkel együtt.

Gárdonyi Géza ezt írta: „Minden nemzetnek főkinca a nyelve. Bármit elveszíthet, visszaszerezheti, de ha a nyelvét elveszti, Isten se adja vissza többé. Aki a jó magyar szót elhagyja az idegenért, akinek a korcs magyar szó nem fáj, hazaáruló.” Képzeljünk el olyan szülőt, aki a szomszéd gyerekét jobban szereti a magáénál, a sajátjánál. Nem természetellenes magatartás ez?

Kosztolányi Dezső írja az említett harmincas évek egyikében a „nyelvtisztogató sovinizta purizmust” terjesztő kis füzetszerű könyv előszavában: „A nyelv hatalmas kifejezése egy nép lelkének, de van benne valami nagyon bensőséges is. Léghőre meleg, szinte családi. Egy családi körben gyakran megütözköznek egyes szokásunkon. Amikor érdeklődünk, hogy milyen hibát vagy bűnt követtünk el. A család tagjai egymásra pillantanak s elmosolyodnak. Azt felelik, hogy nem hiba az, nem is bűn, de náluk ilyesmi furcsa, idegenszerű, röviden: „nem szokás.” Ez alkalmazható a nyelvre is. Tisztelnünk kell annak a nyelvi családnak érzékenységét, hagyományait, melynek körében élünk. Ez a nyelvi család joggal elvárhatja tőlünk, hogy nagyjában úgy beszéljünk és írjunk, ahogy náluk szokás. Ami pedig szokás, az – e szó ősi jelentése szerint – erkölcs is. Ez a nyelvhelyesség erkölcsé.” Ez a szép szöveg nyilván elsősorban azok számára íródott, akik a magyar nyelvhasználat szokásait nem igen ismerik. Őket buzdítja a helyes magyar nyelvhasználat irányába, ezért folyamodik a meggyőzéshez – jóhiszeműen, tehát nem tilt és nem rendelkezik, csak kér. A visszafogott hangnem pedig arra utal, hogy Kosztolányi tisztában van vele, milyen nehéz dologról van szó. Azóta jó nyolcvan év eltelt, de ennek a kérélnésnek vajmi csekély fogantatja mutatkozik. Az érintettek többségének eszük ágában sincs tisztelni annak a nyelvi családnak az érzékenységét, hagyományait, melynek körében élnek. Sőt egyfajta ellenállás, ellenkezés mutatkozik – elég, ha csak a rossz hangsúlyozásra, hanglejtésre gondolunk, mely napról napra ismétlődik a rádióban és a tévében, hogy egyéb nyelvi szokatlanságokról, furcsaságról ne is szóljunk. Erkölcstelenség ez, pökhendiség, arrogancia vagy valami más. Mintha azt mondaná egy maroknyi, de nagy hangú társaság: - Igazodjanak, alkalmazkodjanak a többiek mihozzánk!

De térjünk vissza Kosztolányihoz. Érdemes és tanulságos – így legalább nem vesztegetjük el az időnkét ostobaságra, hiábavalóságra. „Két szótárat foglal magában ez a könyv (A Pesti Hírlap Nyelvőre –H. Z.). Az első A helyes magyarság szótára, betűrendben közli azokat a hibákat, melyek leggyakrabban éktelenítik el a mai beszédet és

írást.” Már maga a cím némi viszolygást kelthet, berzenkedést válthat ki egyesekből: Hát van helytelen magyarság is? Jó magyarság, rossz magyarság? Jó ember, rossz ember? Csak ember van. Nem igaz? „Talpraesett, derék szavakat és kifejezéseket ajánl (és nem erőltet – H. Z.) a rútak és idegenszerűek helyett, de megrója a hibás hibáztatásokat is, melyek az évek során hívekre találtak nemcsak a nagyközönség, hanem az írók körében is.” Itt Kosztolányi élesebben fogalmaz, mint előbb, de csak a hibás hibáztatásokról, nyelvi babonákról szólva. A talpraesett, derék szavak szembeállítását viszont a rútakkal és idegenszerűekkel, valóban túlzás, de érthető, ha az akkori nyelvhasználatra és az átélt sorscsapásokra gondolunk. Ma már eljutottunk odáig, hogy azt halljuk: az idegen, az idegenszerű szép, tehát szebb, mint a magyar. „Másik szótárunk, A tiszta magyarság szótára, az elburjánzott idegen szavak magyar megfelelőit sorakoztatja föl.” Nyilván ez a cím okozta, hogy nyelvművelés, nyelvgondozás helyett nyelvtisztogatást, purizmust emlegetsenek az idegen szavak kedvelői, sőt, mint láttuk, sovinizmusról, kirekesztésről beszéljenek. De figyeljünk csak oda, hogyan érvel Kosztolányi: „Ha valaki kételkedik abban, hogy megokolt-e ez a mozgalom, melyet teljes hittel és meggyőződéssel szítunk (a kifejezés ismét éles és harcias – H. Z.), annak csak át kell futnia e szótár címszavait. Az olvasó majdnem mindegyikben meghitt ismerősét köszönheti (ez bizony gúnyolódás a javából! – H. Z.). Viszont sokszor már csak alig emlékszik azokra az eredeti szavainkra, melyeket kiszorítottak.” Tehát valójában ki itt a támadó, a betolakodó és ki az, aki csak védekezik? Vagy a magyar nyelv eredeti szavainak a védelme a jöttmentek ellen tilos vagy legalábbis kárhóztatható, mint ahogy a magyar bennszülött népességtől is megvonták a védekezés jogát és lehetőségét a betolakodás elhárítására? – Szó sincs erről, hangzik a megnyugtató válasz, mintha szavakkal el lehetne tussolni a valóságot. „Hogy fogtak gyökeret ezek a szavak a közbeszédben és az irodalomban? Pár évtizeddel ezelőtt (a huszadik század elejéről van szó – H. Z.) egy fonák és nyegle nyelvújítás kezdődött, mely magyar szavainkat is angolokkal, franciákkal, németekkel, latinokkal helyettesítette... az újító, a forradalmi, úttörő művészből avangardista, a kirándulásból weekend (újabbán vikend, vagyis jövevénytárs – H. Z.) lett... Az a helyzet, hogy nyelvünkre hovatovább minden nyelv hat, kivéve a magyart. Annak előtte azok a fogalmak, melyek hozzánk kerültek, megmagyarosodtak (ezeket nevezzük jövevénytársaknak – H. Z.). Most ősi szavaink is idegenné vedlenek. Úgy rémlik, mintha

nyelvünk újabbán elvesztette volna sarjadzó képességét, életerejét... Gazdálkodásnak is rossz, hogy derűre-borúra befogadjuk őket. Szállást adtunk nekik, de aztán kivernek bennünket a házunkból. Nem maradnak veszteg, kenyeret kérnek. Nem gazdagodást jelentenek, hanem szegényedést.” Erre példaként Kosztolányi az igen elterjedt fantasztikus szót említi, mely 37 eredeti magyar szót, kifejezést szorított ki a maga helyéről egy kakukkfióka „fantasztikus” teljesítményeként. Ezek közül csak néhány: káprázatos, elbűvölő, tündökletes, csodálatos, délibábos, mesebeli, boszorkányos, lidérces, kísérteties, elképesztő, hátborzongató, döbbenetes, otromba, silány, gyatra, hihetetlen, óriási, agyafúrt, körmönfont, csillogó, badar stb. Csak egy mondatot idézzünk a sok közül: „Egy fantasztikusan buta ember: bödületesen vagy egetverően buta.” Nem tudom, kire gondolt itt Kosztolányi. „Hasonértékű magyar szavainkban előbb-utóbb fogalmi hasadás támad, jelentésük bővül vagy szűkül, kirekednek az élet vérkeringéséből, panganak, lassanként fölöslegessé és tartalmatlanná válnak, elsorvadnak és meghalnak. Teljesen tiszta nyelv nincsen és nem is lehet. A Nyelvőr nem csendőr. Még azt se veszi zokon, ha valaki jobb híján, vagy a festőiség kedvéért helytel-közvetlenül idegen szavakkal is él. Csak azt kívánja (és nem követeli, nem rendeli el – H. Z.), hogy ne használjuk őket unos-untalan fölöslegesen, mikor helyettük seregestül akadnak különb, kifejezőbb szavaink.” Igen ám, de az idegen szó előkelőbb, tekintélyesebb, a szöveget szakszerűbbé teszi, így sokak szemében értékesebb, kifejezőbb a magyarnál, ahogy az életben is – a történelem folyamán szinte mindig – az idegen, a jövevény, a vendég megkülönböztetett bánásmódban részesült: kiváltságot kapott, míg a bennszülött magyar botot a saját szülőföldjén. „Tudjuk, hogy a szótár forgatói gyakran úgy fogják érezni, hogy az ajánlott szó nem egészen fűdi a fogalmat... Valóban egy fogalmat csak olyan szó fűdhet egészen, melyet már sokszor, hosszú ideje takargattak erre a fogalomra. Használunk kell a szót s akkor megéled.” Úgy tetszik, Kosztolányinak ebben igaza van. Neki van igaza. Érvelése meggyőző, hiteles. „Annyi bizonyos, hogy olyan zagyva nyelvnek, melynek szókinccse idegen szavaktól tarkáll, eredeti szerkezete, mondatfűzése pedig napról napra satnyul, csak kevés tartóereje van. Egyesek túlonként sötéten ítélik meg nyelvünk mai állapotát. Rémlátásukban azt képzelik, hogy most egy csalódott nép öntudatlanul szabadulni igyekszik nyelvétől, lebontja azt, amit ősei alkottak, szavait fokozatosan idegenekkel cseréli ki s egy nemzetközi keveréknyelvet teremt magának. Ezeknek nincs igazuk.”

De nyelvészek is megszólaltak az idegen szó használatának a kérdésében. Bárczi Géza így: „Az ember emlékezetében a megszokott idegen hamarabb jelentkezik, mint magyar egyenértékese.” A hangsúly a megszokott szón van, és nem az idegenen. És ha lépten-nyomon nem hallanánk az idegen szót, és ha nem akadna rá a szemünk olvasás közben, hanem magyar egyenértékésére, akkor vajon az ember emlékezetében melyik jelentkezne hamarabb? Nyilván az utóbbi. Tolnai Vilmos pedig ezt vallja: „Amely nép nyelvében sok a jövevényszó (ezek kezdetben idegen szavak voltak –H. Z.), az a nép sokat tanult a századok folyamán. Márpedig a tanulni vágyó és tudó nép nem parlagi, nem barbár.” Szerencsére a jövevényszavak és az idegen szavak nagy többsége főnév és nem ige. Márpedig Zolnai Béla véleménye szerint : „A cselekvést kifejező ige adja meg a gerincét a nyelvnek. A főnevek, a tárgyak megjelölései jönnek-mennek, cserélődnek, változnak, elmúlnak, de az igék nem múlnak el. Nyelvünkben az igék az elpusztíthatatlan vitalizmus rétegét alkotják.” Zolnai Jókait idézi: „És ez a minden erőszakkal elnyomott, minden ravaszsággal elaltatott, ízekre tépett, provinciákra szagztatott, osztályokra elkülönített s minden darbjában egymás ellenségévé tett nép, elkábítva a babonától, elszoktatva az erélytől, megfosztva nagyságától, kitörölve a históriából, ez a nép még arra gondol, hogy újra föltámadjon...”

Bercsényivel mondhatnánk mi is: - Eb ura fakó, József (vagy ha így jobban tetszik: Joseph, Josip, Jozif stb.) nekünk többé nem királyunk! De ne mondjuk, mert a trónfosztáshoz sokkal nagyobb erőre volna szükség, mint amilyenel mi rendelkezünk. Így marad a szatmári békekötés. Mert a béke mégiscsak áldásos dolog, főleg ha a szabadság látszata is fönmarad. Ezt a célt szolgálta Lőrincze Lajos nyelvész a Rákosi- és a Kádár-korszakban éveken át, mert mást nem tehetett, és azóta őt

számos híve követi – nyilván jórészt létérdekből, egzisztenciális okokból. Állítólag az idegen szó a nyelvromlás kisebbik baja, a nagyobbik a nyelvtani szerkezet bomlásában jelentkezik. De mi a biztosítéka annak, hogy az idegen szóból nem lesz idegen szólás, a szólásból idegenszerű mondat és a mondatból másfajta nyelv? A nyelv pedig – tudjuk, tapasztaljuk – magával ragadja magát az embert is. Mégis: aki a szabadság, a sokoldalúság, sokszínűség és türelem (tolerancia) föltétlen híve, a nyelvhasználat szabadságát sem ellenezheti. Ki-ki beszéljen és fogalmazzon tehát úgy, ahogy akar, ahogy tud, ahogy neki és a célnak jobban megfelel, használjon idegen szót akkor is, ha van magyar megfelelője, ha azt jobban kedveli, mint ezt. Csak akkor szabad legyen másképpen is – megbélyegzés nélkül!

Ágoston Mihály állításai, tételei fönntartás nélkül elfogadhatóak (Az életképes anyanyelvűségért – Aracs, hetedik évfolyam 1. szám): „A (jó) nyelvművelés nem tilt, nem is irányít, hanem tájékoztat, milyen lehetőség alakult ki gondolataink hitelesebb vagy teljesebb kifejtésére, milyen árnyalási változatok, ill. napjainkban mi szokott értelemzavart, félreértést okozni... A nyelvművelő kézikönyv 1.-2., valamint a Nyelvművelő kézisztár pl. lehetőséget kínál föl az általunk még nem ismert nyelvhasználati szokások és lehetőségek gyorsabb, nem véletlenszerű, pontosabb megismerésére. Persze ezek nem arról szólnak, hogy hogyan kell közérthetően írunk vagy beszélünk, hanem hogy hogyan lehet, ha magunk is azt szeretnénk...Nyelvművelő kézisztár. Szerkesztette Grétsy László és Kemény Gábor. Kiadta a Tinta Kk. 2005-ben... Mindenekelőtt talán az lenne indokolt, hogy ne csak a Nyelvőr olvasói tudjanak róla... hogy legyen belőle elég a boltokban, hogy eljuthasson oda is, ahol nincs könyvesbolt.”

Ugy legyen! És bízzunk a csodában.

